

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΕΠ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ. ΠΕΤΣΙΟΣ

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ

ΦΙΛΙΚΑΙ ΚΑΙ ΣΥΣΤΑΤΙΚΑΙ

Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

34. Τῷ Πατριάρχῃ Ἱεροσολύμων
Κ. Δοσιθέῳ.

Ὅσῃν ἔμοι παρέσχε χαρὰν ἢ τῆς ὑμετέρας φαιδροτάτης καὶ περισπουδάστου παρουσίας ἀπόλαυσις, τοσαύτην οὖν ἤνεγκε λύπην ἢ στέρησις, ἐκ τῆς αἰεὶ δαπανώσης ἡμᾶς Νεμέσεως ἐπιούσα. Καὶ δῆτα τῆς ὑμετέρας ἐντελεχείας ¹⁾ ἀνασπασθέντες, ἄπνοι περιφερόμεθα καὶ νεκροὶ περιπατοῦντες ἐσμέν.

Καὶ ἔτι γε μέντοι παρόντες, τῆς παρὰ τῆς ὑμετέρας θαυμασιότητος χρονηδὸν ἐκβλυζούσης ὠφελείας καὶ βοηθείας, τῆς τε ἀπὸ τῶν ἱερῶν πηγῶν ἀνισχύουσης διδασκαλίας, καὶ τῆς εἰς τὴν τῶν ἠθῶν διακόσμησιν καὶ τὴν τῆς σωτηρίας περιποίησιν ἀναγεομένης παιδείας τὸ μέγεθος ἐστεφανοῦμεν καὶ ἀνεκηρύττομεν, καὶ οὐδὲν τοιοῦτον ὑφ' ἥλιον, οὐδ' ἐπὶ γῆς ἐγινώσκομεν ὅμοιον, οὐδὲ δεύτερον. Καὶ χάριτας οὖν ὠμολογοῦμεν τῷ κρείττονι, τῷ τὴν ἡμετέραν ἐσχατιὰν ἀναπλουτίσαντι τῷ τοιωδὶ κειμηλίῳ. Ἀλλὰ τότε, τῆς ἐγγύτητος ἀμβλυνοῦσης καὶ παραγούσης τὴν αἴσθησιν, οὐκ ἠτενίζομεν εἰς αὐτὸ ἐφ' ὅσον γε καὶ ἐχρῆν, ἀλλὰ, τῇ κτήσει γαυρούμενοι, ἤκιστα τῇ χρήσει προσελιπαροῦμεν.

Ἐπειδὴ δὲ τύχη βασκαίνουσα πάλιν ἡμᾶς ἀπέστησε καὶ διεΐλε, καὶ πόρρω ποι γεγόναμεν, νυνὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ τὴν ψυχὴν περιστρέφομεν, νυνὶ τὸ ὕψος ἀναμετροῦμεν ἐκεῖνο, καὶ τὰς ἐκεῖθεν ἀπαυγαζούσας μαρμαρυγὰς ὅσαι ὦραι καθ' ἑαυτοὺς περιβλέπομεν, καὶ τὰς στιγμὰς δὲ αὐτὰς ἐπανοδύρομεθα τὰς ἀκαριαίας, αἷς, ἐπειδὴν κατακόρως εἶχομεν ἐμφορηθῆναι τοῦ Θεοῦ νέκταρος, ἀφελῶς καὶ ἀνάνδρως ἐρραστωνευόμεθα καὶ παρημελοῦμεν· καὶ διὰ τοῦτο, φεῦ, ὁποίας ἐστερήθημεν τρυφῆς! φεῦ, ὁποίας ἐκπεπτώκαμεν ἀπολαύσεως! ὡς ἡμᾶς ἀπέδρα τὰ καλὰ κάγαθά!

Καὶ ἔστι γε μὴν οὐκ ὀλίγ' ἄττα, τὰ τὴν ἐμὴν ψυχὴν ἄγχοντα καὶ στρεβλοῦντα· πατρώας ἐστίας ἀποδημία μακρά, συμβίου καὶ παίδων

¹⁾ Ἐπισ. καὶ Χειρ. «ἐνδελεχείας»

ἀπουσία, δαπανημάτων ἀνύποιστος ὄγκος, ὀδοῦ πόνος, ἢ ἐν σκηναῖς δια-
γωγῆ, ἢ ἀλέα ἡμερινῆ καὶ κρύει νυκτίῳ ἀλληλουχουμένη διατριβή· τῆτες
δὲ καὶ βιαίων πνευμάτων ἀδιάκοπος καταιγίς, κόνιν ἐγείρουσα καὶ τοῖς
ὀφθαλμοῖς ἐπαφιεῖσα πυκνοτάτην, ὥστε μηδὲ τὸν προσωτέρω βαδίζοντα
γινώσκειν ἢ βλέπειν γε.

Ἐκεῖνο δὲ ὅμως, ὅπερ οὐκ ἐπιλίγδην ἐμὲ δάκνει, ἢ τῆς λογικῆς
ἐστὶν ὀμιλίας στέρησις· ἐν τοσοῦτῳ πλήθει μεμόνωνμαι, καὶ νῆ τὴν
θεσπεσίαν καὶ τριπόθητον ἐμοὶ κεφαλὴν, καὶ οἷα τροφῆς ἡμοιρηκῶς ἐπι-
τηδείου τὴν ψυχὴν ἐκτέτηκα καὶ μεμάρασμαι· οὔτε γὰρ ἑλληνίδας εὐ-
ρηκα μούσας ἐπιμισθῶσαι στρατιώτιδας· αἱ μὲν γάρ, ὡς ἀναφαιρέτων
σφίσι τῶν ἀγαθῶν ὄντων, οὐκ ἐθιζόμεναι τῇ μαχίμῳ γυμνασίᾳ, ἀλλὰ
τὴν ἡρεμαίαν ἐπανελόμεναι δίαιταν, τὸν ἀστράτευτον ἄγουσι βίον. Καὶ
ὀὐδὲ διὰ ταῦτα εἰς ἄκρον πενόμεθα λόγων καὶ λυπούμεθα τῆς ἀμουσίας.

Ἄλλ' ἢ οἰοτάτη τινὶ καὶ ὄντως Ἑρμοῦ δυνάμει τὴν καθ' ἡμᾶς
σεβομένην Ἑκκλησίαν ἢ ὑμετέρα σεβασμιότης περίπταται καὶ θάλλει
καὶ διαυγάζει, φθᾶσα διὰ τῆς τῶν ἱερῶν καὶ θεσπεσίων γραμμάτων
ἐπιφοιτήσεως, παυσάτῳ περιαλγοῦντας, τὸ μὲν δίψος ἀκουμένη, τὴν δὲ
τῆς ψυχῆς ἀθυμίαν καταπραΰνουσα καὶ μετᾶγουσα ἐπὶ τὸ θυμηδέστερον.

Προσειρήσω ἢ περὶ αὐτὴν ἱερὰ τῶν πατέρων ὀμήγουρις, καὶ εἴ τινες
ἄλλοι, οὓς ἠσθήσεσθαι ταῖς παρ' ἐμοῦ προσηγορίαις οἶδεν. Ὁ κατὰ
σάρκα ἐμός, ¹⁾ κατὰ δὲ πνεῦμα υἱὸς αὐτῆς προκυλινδεῖται τοῖς τιμίαις
αὐτῆς ποσίν. Βιώη καὶ εὐχοίτο ἡμῖν ἐπὶ μῆχιστον.

35. Κυρίῳ Δοσιθέῳ Πατριάρχῃ Ἱεροσολύμων.

Τρίτην ταύτην ἐπιστολήν, ᾧ θεσπεσία καὶ σεβαστὴ κεφαλὴ, πέμ-
πων, τῆς προπεμφθείσης οὐδετέρας ἐκομισάμην ἀπάμειψιν· ἀλλ' οὔτε
μὴν οἶκοθεν, ὅποι ἀριθμὸν νικῶντα πέπομφα γράμματα. Οὐδὲ γὰρ βρα-

¹⁾ «ἐμοὶ»

χὺς ἐστὶν ὁ μεταξὺ διωχτικῶς χρόνος, ἀλλ' ὀλίγων ἡμερῶν ἀποδέον, τρίμηνον ἤδη παρήκει.

Κάκεινο μέντοι, ὡς ὑποθάλλει καὶ παρηγορεῖ τὸ ἄλγος, οὐκ ἀπόφημι· ὅτι, ἀφ' ὅτου γε, νεμεσώσης Ἀδραστείας,¹⁾ ὁ δεινὸς οὐτοσί πόλεμος ἀνερράγη, τοῦ κρατοῦντος τῆς ἀρχούσης ἐκάς τὸν βίον ποιουμένου (εἴτε τοῖς ἐπείγουσι βοηθήμασι προσέχοντος, καὶ ταῖς λήξεσιν²⁾ ἀποσχολάζοντος, ἐναντίοις ἀπανταχόθεν στρατεύμασιν ἀποτεμνομέναις, εἴτε, τῇ ἀπουσίᾳ, τοῦ βυζαντίου δήμου τὴν ἐπὶ τὰς στάσεις καὶ τὰς ταραχὰς ὁρμήν, τὴν μῆτοι γε ἐκ μεγάλων μόνον, οἷα τὰ νῦν ἐστίν, ἀλλὰ καὶ σμικρῶν ἀτυχημάτων ἀναζέουσιν, ἀποκόπτοντος), οἱ δρομεῖς οὐκ ἀπ' αὐτῆς ἀπαίρουσιν οἱ ὧδε φοιτῶντες. Καὶ διὰ ταυτηνὶ γοῦν τὴν αἰτίαν ταλαιπωροῦμεν ὡς μάλιστα, ὅτι τε ἄπιμεν καὶ τῆς πατρώας ἐστίας μακρὰν ἀπεσχοινίσμεθα, καὶ ὅτι μὴ συχνὴν ἔχομεν γραμμάτων ἐπίδοσιν, τῆς μακρᾶς ταύτης ἀποδημίας παραμύθιον.

Ἄλλ' ὅμως οἱ ἀπὸ τῆς ἐώας τὸν Βόσπορον διαβεβληκότες τὴν πορείαν ἔχουσι ταύτη, οἱ καὶ παρὰ στρατευομένους ὑπόσυχοι τῆτες ἀφίκοντο τῶν ἐκεῖ χαλεπῶν ἀγγελιαφόροι. Ἀμέλει οὐδὲ δι' αὐτῶν ἠκόντων τῶν συγγενικῶν γραμμάτων, ἄγαν ἐπάχθομαι καὶ ἤμυγμα οὐκ ἐν χρωῖ, ἀλλὰ μέσα τὰ σπλάγγνα, πολυσχιδέσι³⁾ λογισμοῖς διαφερόμενος καὶ στρεφόμενος. Ἴσχω γὰρ ἀμφιγνοῶν, ὁπότερον ἄρα χερσὶ βασκάνοις ἐνειλημένα⁴⁾ τὰ διαφοιτῶντα γράμματα διολώλοιεν, ἢ τάχα τραχὺ τι

1) «Ἀδραστεία Νέμεσις,» παροιμία ἐπὶ τῶν πρότερον μὲν εὐδαιμονησάντων, ὕστερον δὲ δυστυχησάντων· ἐκλήθη δὲ ἡ Νέμεσις καὶ Ἀδραστεία ἢ ἀπὸ Ἀδράστου, ὅτι μόνος τῶν ἐπτὰ σιωθεῖς μόνος πάλιν τὸν υἱὸν ἀπέβαλεν ἐν τοῖς Ἐπιγόνοις· ἢ, βέλτιον, ἀπὸ τοῦ μηδὲν αὐτὴν ἀποδιδράσκειν. C. Par. Gr.

2) Λήξεις (ἐκ τοῦ ληγγάνω) δηλοῖ κυρίως κληρὸν, μερίδα, τὸ διὰ κλήρου κτηθέν· καθόλου δὲ πᾶσαν κτήσιν, κληρονομίαν, καὶ αὐτὴν τὴν πατρώαν οὐσίαν, ἥτις καὶ πατρώα λήξεις καὶ ἀπλῶς λήξεις ἐκαλεῖτο. Παρὰ δὲ τοῖς χριστιανοῖς συγγραφεῦσι δηλοῖ καὶ ὃν ἕκαστος ἔλαχε τόπον διακριβῆς, ἰδίως ἐπὶ τῆς μελλούσης ζωῆς· «ταύτης εἰς τὴν ἐτέραν λήξιν ἀναλυθείσης» (Ἠλιοδ. Αἰθ. Β, 24) καὶ «ὡς τῆς βελτίονος μετεληχότα λήξεως» (Αὐτόθι, Ζ, 12).

3) Ἐπ. καὶ Χειρ. «πολυσχεδέσι»

4) Ὑποκειμένου λόγου περὶ μεσολαβουμένων γραμμάτων, ὁρθότερον τοῦ ἀρρήτου παθητικοῦ «ἐλλαμβάνεσθαι» εἶναι τὸ «ἐνειλεῖσθαι» χερσὶ βασκάνοις, κατὰ τὸ «ὡς περ θηρίον ἐνειλεῖτο ταῖς πάντων χερσίν» Ἠλιούτ. Καῖς. 66. Τούτου ἕνεκα ἐγγράφη «ἐνειλημένα» ἀντὶ τοῦ ἐν Ἐπιστ. καὶ Χειρ. «ἐνειλημμένα».

καὶ ἀνιαρὸν ἐπιὸν ἐτάραξέ μοι τὴν οἰκίαν, καὶ φροντὶς ἄρα στυγνοτέρα τὴν ἐμὴν ἠμαύρωσε μέριμναν, ὥστε μηδὲ ἀπαντῆσαι τοῖς ἐμοῖς γράμμασιν. Ὑποπτοὶ γὰρ τοῖς γε ἀγαπῶσιν αἱ δυσκληρίαι καὶ συμφοραί, καὶ τὸ φιλοῦν αἰεὶ φοφοδεὲς ἐστίν. Καὶ πεπονθότας μὲν ἔν τι λυπηρὸν ἄγχει καὶ στρεβλοῖ· ὑποτοπάζοντας δὲ μηδέν ἐστι μηδέν, ὃ μὴ δειματοῖ· ἀλλὰ τὰ δυσπετῆ καὶ θυμοδακῆ, καὶ μὴ ἐπηώρηται, ἀμηγέπως ἐμφιλοχωρεῖ τῇ μνήμῃ, καὶ ἀθρόον ἰνθάλλεται τῇ φαντασίᾳ, ἔμπεδόν τινα λαβόντα τὴν ἐκ τῆς ἐπινοίας ὑπόστασιν· καὶ ἐκ τούτου, νυκτὶ δι' ὀνείρων καὶ ὕπαρ ὑποτρέχοντα, δειμάτων ὄχλω καὶ μυρίοις θορύβοις, περισσοβοῦσι τὴν ψυχὴν πρὸ τῆς πείρας.

Αὐθις οὖν ἐν ὀδύναίς ἐγώ, καὶ διὰ τοῦτ' αὐθις εἰς τὴν ὑμετέραν ἀγάπην ἀνατρέχω· καὶ ἴν' ὡς τάχιστα τοῖς ἐφετοῖς αὐτῆς γράμμασι, τοῖς ἀγγέλλουσιν αὐτῆς καὶ τῶν φιλτάτων τὴν ὑγείαν, πιεσθῆ τὸ πάθημα τοῦτο καὶ λάβῃ μὴ βραδεῖαν, μηδὲ μικρὰν ὕφεισιν, ἀντιβολῶ καὶ ἰκετεύω. Εἶθε δὲ τὸ παρὸν γράμμα βελτίονι ἐνεχθεῖν τύχῃ καὶ ταῖς ἱεραῖς χερσὶν ἐπιδοθεῖν καὶ τὴν ἀπάντησιν ἔτι βεβαιότεραν κομίσαιτο. Ἐρρώσθω.

36. Ἀνωνώμω.

Χαίρων μὲν παρὰ τὴν ὑμετέραν ἀπῆρε πανιερότητα Χρῦσανθος, ὁ θείοις καὶ ἀνθρωπίνοις πλεονεκτήμασι γεραιρόμενος, ἱερωσύνη δῆπου καὶ ἰατρικῆ, ὅποτε τοῖς ἐμοῖς συνιστάμενος ἀπῆρε γράμμασιν· νῦν δὲ ὑπὸ θυμηδίας καὶ εὐφροσύνης διαχεόμενος ἐπάνεισι σχιρτῶν, ἀγαλλόμενος, δάκρυσι βαπτιζόμενος, καὶ περιπτύσσεται με ταῖς ἀγκάλαις καὶ τοῖς φιλήμασι προσφύεται ταῖς παρειαῖς· βούλεται δὲ καὶ γόνασι προκαλινδηθῆναι τοῖς ἐμοῖς, εἰ ξυγχωροίην, καὶ σοί τε κάμοι χάριτας ἄδει καὶ φλέγγεται συμμιγεῖς τῆς ¹⁾ ἐς αὐτὸν εὐμενείας καὶ φιλανθρωπίας. Ὅποσα γὰρ ἤτηκεν, ὡς ὁμολογεῖ, μηδενὸς ἠτύχηκε, μᾶλλον δὲ πλειόνων ἐπιτέτευχεν ἢ ὧν ἐδεήσατο.

¹⁾ «τάς»

Τούτ', ὦ Θαυμάσιε, τῆς σῆς μεγαλοφυχίας ἐπίδειγμα· τοῦτο τῆς εἰς ἐμέ φιλοφροσύνης τεκμήριον· καὶ ταῦτά σε, κατὰ τὸ δυνατόν, ἐξομοιοῖ τῷ Θεῷ, οὗ τὸ εὖ ποιεῖν ἰδιαίτατον. Καὶ ἃ μὲν ἡμᾶς εὖ ποιεῖς, ἀκμήν ἐστιν ὑπερφυῆ καὶ Θαυμαστά· ὡς δὲ κατὰ τὴν σὴν προαίρεσιν, τὴν οὐδέποτε κατακορῆ ταῖς ἀγαθοποιαῖς, βραχέ' ἄττα καὶ εὐτελεῆ σοι φαίνεται, καὶ τοῖς ἐπαίρουσιν ἐποργίζῃ καὶ διαγανακτεῖς. Τούτου γοῦν ἔνεκεν κάμοι σιγῇ τιμάσθω, καὶ ἀπὸ ψυχῆς μᾶλλον ἢ ἀπὸ γλώττης αἰ προσήκουσαι καὶ χρεωστούμεναι χάριτες ὁμολογείσθωσαν· αἱ δὲ δὴ εὐχαὶ ὑπὲρ τῆς σῆς μακροβιότητος καὶ εὐπραγίας, καὶ ἀπὸ στόματος. Ἔρρωσο.

37. Τῷ Ἀγίῳ Κλαυδίουπόλεως Κ. Κοσμᾶ.

Εἴ τις ἕτερος ἐπιστέλλων μοι οὕτως ἐπέστελλεν, ὡς ἡ ὑμετέρα πανιερότης, οὐ μόνον ἀποδοχῆς ἤκιστ' ἂν ἠξίωσα τὰ γραφόμενα, ἀλλὰ δὴ καὶ τὸν γράψαντα κολακείας ἐγραψάμην ἢ εἰρωνείας. Πόθεν γὰρ ἐγὼ τοιούτων ἐπαίνων ἄξιος, ὅς οὐδὲν τῶν ἐπαινετῶν σύνοιδα ἐμαυτῷ, εἰ μὴ ροπήν τινα πρὸς ἐπίκτησιν μαθημάτων καὶ ἔμφυτον κλίσιν εἰς τὴν ἐν αὐτοῖς ἐπίδοσιν; ἦτις, εἶγε, καθάπερ ἀκάνθαις, ταῖς πολιτικαῖς ἀσχολίαις καὶ τοῖς διηνεκέσιν ἐν τῇ βασιλείῳ αὐλῇ περισπασμοῖς οὐ περιείργετο, ἴσως ἂν μετὰ πολὺν χρόνον καρπὸν ἤνεγκε, τῆς τοῦ νοῦς ἀσθενείας ὑπὸ τῆς φιλοπονίας ἐκνικηθείσης.

Ἄλλ' ὅμως ἡ πρὸς ἐμέ ἀνέκαθεν αὐτῆς εὐνοια οὐ μόνον ὁποιασοῦν αἰτίας ἐξαιρεῖ τὴν ὑμετέραν Θαυμασιότητα, τὰ παρὰ τὸ ὄν¹⁾ ἐγκεχαραγμένα τῷ ὑπερβάλλοντι τῆς πρὸς ἐμέ φιλίας, τῆς ἀγλὺν καταχέειν εἰωθυίας τῷ κριτικῷ τοῦ νοῦς, ἀνατιθεῖσα, ἀλλὰ καὶ εἰς χαρίτων ὁμολογίαν διεγείρει με. Καὶ δὴ τοὺς μὲν ἐπαίνους ἀρνοῦμαι, ἀποδέχομαι δὲ τὴν ἀγάπην· καὶ πολλαπλάσιον αὐτὴν ἀντιδιδούς ἐν προσφόροις καιροῖς καὶ τὴν δι' ἔργων ἐνδειξίν ὑποδέχομαι. Ἔρρωσο.

¹⁾ «τὰ παρὰ τῷ νῷ»

38. Κωνσταντίνῳ Δούκᾳ Βοεβόδᾳ
εὖ πράττειν.

Αἱ διὰ μακρῶν συστάσεις εἰς ¹⁾ πολλὴν αἰνίττονται ἔνδειαν καὶ ἀνεπιτηδεϊότητα τοῦ φέροντος· ὁ δὲ γραμματηφόρος οὗτος, ὃς ἐντεύξεται τῇ ὑμετέρᾳ ὑψηλότητι, ἀνευδεής ἐστι περιττῆς παραγγελίας τοῖς γνοῦσι, πάμπολλα καὶ μεγάλα προτιθέμενος εἰς σύστασιν ἑαυτοῦ. Τῶν παρόντων ὁμῶς ἐδέησατο γραμμάτων πρὶν ὡς αὐτὴν ἀφικέσθαι καὶ γνωσθῆναι· ἐπειδὴν δὲ προσέλθῃ καὶ γνωσθῆ,²⁾ ἴσως ἐμέ τε καὶ πολλοὺς ἄλλους συστήσαι δυνήσεται. Διευτυχοίη πανοικεσία.

39. Ἰωάννη Κωνσταντίνῳ Βασσαράβᾳ Βοεβόδᾳ
ἡγεμόνι Οὐγγροβλαχίας.

Παῖδές εἰσιν ἡμῶν οἱ λόγοι, καὶ τοιοῖδε, ἀφ' ὧν ἡμῖν ἐναποτίκτεται τὸ μετ' εὐφημίας αἶδιον· καὶ διὰ τοῦτο στέργομεν αὐτοὺς ὅσα καὶ παῖδας, καὶ γεγεννημένοις εὐθὺς ἀναδόχους εὐρισκόμεθα, πένησι πλουσίους, ἀγεννέσι γενναίους, καὶ ἀσθενέσιν ἰσχυροτάτους, φυλάξοντάς τε καὶ ὑπερμαχησομένους κατὰ παντὸς ἐναντίου, οὐ μὴν οὐδὲ τοῖς λόγοις μόνοις, ἀλλὰ καὶ τοῖς γεννήσασι βοηθήσοντας, ὀπηνίκα δεήσῃ βοθηείας.

Καὶ σοὶ τοίνυν τὰ Μυσικὰ προσφέρω, λαμπρυνοῦντι ταῦτα τῇ ἐντεύξει καὶ τῇ σκέπῃ οὐ μείον, ἢ τὴν Μυσίαν ἐκόσμησας τῇ ἡγεμονίᾳ καὶ τῇ κηδεμονίᾳ, εἴ τις ἄλλος. Καὶ δέχου τὴν συγγραφὴν ἅμα καὶ τὴν προαίρεσιν εὐμενῶς, ὅτι, μέρος ὧν οὐ σμικρὸν αὐτῆς, ἐν πολλοῖς ἐγκωμιάζῃ παρ' ἐμοῦ, οὐ τοῖς ἀπὸ τέχνης ἐπαίνοις, τοῖς ὄγκον προσιθεμένοις,

¹⁾ Ἐν Ἐπισ. ἐλλείπει ἢ «εἰς».

²⁾ Ἐπιστ. καὶ Χειρ. «γνωσθήσεται»

ἀλλὰ τῇ ἀπλῇ καὶ λαμπρᾷ ἀφηγήσει τῶν ὑπὸ σοῦ κατωρθωμένων, μεγέθει τε καὶ ἀριθμῷ οἴκοθεν ἐξαισίων. Ζῆθι ἐπὶ μῆκιστον.

40. Κυρίως Σπαντωνῆ εὖ πράττειν.

Φροντίσι διασπώμεθα ταῖς αὐλικαῖς, ὥστε τὰ νῦν οὐθ' ἡμῖν, οὔτε τῇ αἰδιότητι διαζῶμεν. Καὶ δῆθεν διαπονοῦμεν ὅσα περ οὐχ ἡμέτερα, ἀλλὰ τῆμερον ἐμοῦ, ἐτέρου δὲ αὔριον, καὶ μεταύριον ἄλλου, φιλουμένους καὶ στυγαυμένους ἐξ ἴσου περιθέοντα καὶ ἐκ περιτροπῆς δεχόμενα καὶ διαλιμπάνοντα. Ἄλλ' ὅσα περ οὐ παύεται εἶναί τε ὡς ἀληθῶς καὶ λέγεσθαι διομολογουμένως ἡμέτερα, ταῦθ' ὑπὸ χαλεπῆς τινος περιπαθείας καὶ θεινῆς περιπτώσεως πάντα παρημέληται καὶ παρατρέχει· καὶ ταῦτ', εἰ καὶ τὸ ἡμέτερον ὄνομα εὐκλείαις περιβάλλει καὶ σεμνύνει, ὅμως ἐν ὀλιγωρίᾳ κεῖται. Καὶ τί τοῦνομα φαμέν; τὴν ἡμετέραν ψυχὴν ἀδικοῦντες, ἣν ἐπικοσμεῖ μεγάλως· οἷα πρὸς γε ἄλλοις οὐκ ὀλίγοις εἰσὶν αἱ συγγραφαί,¹⁾ τὰ ζῶντα καὶ ἀπαράλλακτα τῶν συνειρόντων ἔκτυπα καὶ εἰκόνες, αἱ, τεθνεώτων ἅμα μὴ συγχωννύμεναι τῇ χέρσῳ, ἀλλὰ τὸν γεινάμενον στεφανοῦσαι καὶ διακηρύττουσαι ἀπὸ ἀνίσχροντος ἔστ' ἐπιδυόμενον ἥλιον, κώμας καὶ πόλεις περινοστοῦσι, καὶ τοῖς κρατίστοις καὶ βελτίστοις ὀμιλοῦσι καὶ συνδισαίτῳνται, καὶ τοῖς χρυσοῦφῆσι θύλαξιν ἐπικεῖνται χρυσόδετοι, πολλαὶ δὲ καὶ λιθοκόλλητοι.

Ἄνιώμεθα καὶ περιαλγοῦμεν ἄρα, τῇ συνεχείᾳ τῆς στρατείας²⁾ καὶ τῶν αὐλικῶν πραγμάτων τῇ ἐπαλλήλῳ συνδρομῇ τῆς εἰς ταῦτ' ἀδείας στερισκόμενοι³⁾. Ἰπέρκειται γάρτοι τὸ τῆς γενικῆς ἐρμηνείας, ἣ κοσμούμεθα, φρόντισμα καὶ ἐπιτήδευμα, ὑπὲρ ὃ τοῦνομα διαγγέλλει, καὶ περιχεῖται συρροία καὶ πλήμμη⁴⁾ παντοδαπῶν ὑποθέσεων. Τούς τε γὰρ

¹⁾ (γραφαί)

²⁾ «στρατιᾶς»

³⁾ Ἐπιστ. καὶ Χειρ. «στερισκόμεθα»

⁴⁾ «εὐρροία καὶ πλημμύρη»

πρέσβεις τοὺς ἀπὸ δυσμῶν ἤκοντας, ὁποῖοί ποτ' ἂν εἶεν, εἰς τὸν αὐτάρχην εἰσάγει καὶ τοὺς παραδυνάστας, καὶ τῶν σφίσιν ἐπιτηδείων ποιεῖσθαι τὴν πρόνοιαν ἐμπεπίστευται. Ἴμοι δὲ καὶ τοῦτο προσετέθη, τοῖς πεμπομένοις διαλέγεσθαι περὶ διαλύσεων καὶ γράφειν τὰς συνθήκας· καὶ διὰ ταῦτά τοι οὐδ' ἀκαριαία τις ἀσχολία μοι περίεστιν, μήτοι γε ταῖς ἀκριβεστέραις πραγματείαις μακροτέρους προσαναλῶσαι χρόνους, ἀλλ' οὔτε κλέμματι καὶ φώριον σχολῆς παραπίπτει, οἷς γε εἴωθα τὰς φιλοῦς ἐκπέμπειν ἐπιστολάς, καὶ συνεῖναι διὰ γραμμάτων τοῖς γέ μοι προσήκουσι τῷ γένει ἢ τῇ συνηθείᾳ, τὸ πάνυ μοι ἀρχαῖον καὶ τίμιον καὶ παραμύθιον τῆς μακρᾶς ἀπουσίας.

Μὴ καταμέμφου λοιπόν, ὅτι ἀντεπιστέλλειν σοι πυκνοῖς με γράμμασιν, ἔσθ' ὅτε δὲ καὶ κατηγορήμασιν ἀφιλίας, οἷα κέντρῳ καὶ μάστιγι διερεθίζων, συχνοῖς ἡμεῖσθαι προσρήμασιν οὐ διεπράξω, ἀλλ' οὐδέτοιγε κατὰ Λάκωνας. Ἐν δέ σοι καὶ τόδε ἐν ἐλπίσι καὶ πόθῳ, ἰκέτευσον ὅλη ψυχῇ, ἰκετευσάτω δὲ καὶ ὁ λοιπὸς ὁ τῶν αὐτῶν ὀρεγόμενος θίασος, ἵνα τῶν, οἷς ἐγκαλινδοῦμαι, περισπασμῶν δώῃ μοι Θεὸς ἀνάπαυλαν διὰ τῆς ἀστρατείας, ἣν γε δὴ ταῖς συστάσεσιν, ἃς ἐν βραχεῖ χρόνου ποιούμεθα, ἥκιστα ἐλπίζομεν ἔσεσθαι¹⁾. Λοιπὸν οὖν ὅπως ταῖς ἐντεύξεσι καὶ ἰκετείαις ὧν διαπύρως καὶ ἀδόλως στέργομεν, καὶ τῷ ἴσῳ καὶ ὁμοίῳ μέτρῳ στέργεσθαι πάντως ἡγούμεθα, τῆς ὑπαρχούσης ἐπιρρείας ἀξιοθέντες ἀπαλλαγῆναι ὑμῖν τε συχνότερον γράφοιμεν καὶ μὴν εἰς τοῦπιόν ἀποσχολάζοντες ἀκριβέστερόν τι καὶ μνήμης ὅ τι περ ἄξιον συμπονοίημεν.

1) Ἐνθάδε ὁ συγγραφεὺς λαμβάνει τὴν μὲν ἀστρατείαν ἐπὶ τῆς εἰρήνης, τὴν δὲ σύστασιν ἐπὶ τοῦ πολέμου. Ἐκτέρων δὲ πληθυντικῶς τὸ δεύτερον ὄνομα «ταῖς συστάσεσιν» καὶ προστιθεὶς «ἃς ἐν βραχεῖ χρόνου ποιούμεθα», δηλοῖ ὅτι συχνοὶ ἦσαν τότε οἱ πόλεμοι καὶ σχεδὸν ἀδιάλειπτοι. Τοῦτο λοιπὸν λέγει «εὔχομαι τῷ Θεῷ ἵνα μοι δώσῃ ἀνάπαυλαν τῶν περισπασμῶν διὰ τῆς εἰρήνης, ἣν (ἀνάπαυλαν) ὁμῶς οὐδόλως ἐλπίζω ἕνεκεν τῶν πολλῶν πολέμων, οὓς ἐν βραχεῖ χρόνου ποιούμεθα». Ταῦτα κατὰ τὸ ἐκδεδομένον Ἐπιστολάριον, οὗ τινος ἡ γραφή φαίνεται προτιμότερα τῆς ἐν τῷ Χειρογράφῳ, ἐχούσης ὡς «ἣν γε μὴ ταῖς συστάσεσιν, ἃς ἐν βραχεῖ χρόνου ἥκιστ' ἐλπίζομεν ἔσεσθαι». Ἐπειδὴ δὲ ὁ ὅλος λόγος εἶναι ἐναντιωματικὸς, ἐρθητέρος τοῦ ὅτι ἐν τῷ Ἐπιστολαρίῳ εἶναι ὁ μὴν σύνδεσμος, οὔτινές παραφθορὰ φαίνεται τὸ ἐν Χειρογράφῳ μ.ή.

41. Σπαντωνῆ τῷ πρωτεκδίκῳ εὖ πράττειν.

Καὶ Συνεσίῳ μὲν τῷ πάνυ ἐν ἐλλογίμοις οἱ λόγοι παῖδες,¹⁾ ἐμοὶ δὲ καὶ τῶν λόγων ἐπηρεατώτεροι παῖδες οἱ ἀκροαταὶ γεγονάσι. Καὶ οἱ λόγοι μὲν, οἷα ψυχῆς εἰκόνες, εἰκότως εἰσὶ λαμπραὶ τοῦ φύντος γοναί· ὁ δὲ ἀκροατῆς, καθ' ὅτι ἂν ἔκτυπον ὑπάρχῃ ἀκριβῶς ἀπομεμοργμένος,²⁾ καὶ εἰκῶν ἔστι καὶ παῖς, καὶ γε φιλεῖται τοῖς καθηγεμόσιν εἰκότως ὅσα καὶ τέκνα πατράσιν. Εἶ δὲ καὶ τὰ περὶ κληρονομίας ἔστιν οἷς ἠμφισβητήται, κληρονομοῦσι μέντοι καὶ οἱ μαθηταί, ἀλλ' οὐ τὸν ἐπίκτητον, οὐδὲ τὸν ραῶδη, οὐδὲ τὸν ἀπὸ χειρὸς εἰς χεῖρα, (*καὶ ἄλλην, καὶ ἄλλην*) μεγάλη πτερῶν εἰρεσίᾳ περιϋπτάμενον κλῆρον, ἀλλὰ τὸν ἀτελεύτητον καὶ πολὺν ἔπειτα χρόνον ἐπαρκέσοντα τοῖς ἐπιγιγνομένοις.

Αὕτη τε, ὡς φάναι τᾶλῆθές, ἢ τῶν παιδευτῶν πρὸς τοὺς ἀκροασάμενους ἔστω καὶ λεγέσθω ἢ τὰ πρεσβεῖα φέρουσα φιλότης. Ὅσον γὰρ οἱ φιλοσοφία συντραφέντες καὶ συζῶντες ἀρετῇ τῶν ἄλλων ὑπερτεροῦσιν ἀπάντων, τοσοῦτον ἢ περὶ αὐτοὺς εὖνοια καὶ στοργή πᾶσαν ἀγάπην ὑπερανίστησιν. Καὶ ταύτην οὖν ἀποδίδωμι τῇ σῆ λογιότητι, πρὸς ἣν δημοτικὴ δῆπου τις καὶ ἀγοραῖος εἴ τις ἄλλη δοκεῖ στοργή, καὶ ἀνθ' ἧς αὐτὴν ὑπερησθῆναι ἐκ τῶν εἰς ἐμὲ γραμμάτων ἐτεκμηράμην τῆς γε κοινῆ περιπολούσης, ἀλλ' οὐδὲ μὴν ἀμαρτηθῆναί τι παρ' αὐτῆς ἐρῶ διὰ τοῦτο. Οὐδὲ γὰρ οὐδὲ τῆς τοιαύτης ἀπεστερηθῆσθαι φιλίας ἀπισχυρίζομαι· ἀλλ' ἧς ὁ φίλιος Ζεὺς ἔφορος ἀνηγόρευται παισὶ ποιητῶν, ταύτης ἐγκρατῆ³⁾ ἀπάσης παρ' ἐμοὶ γενέσθαι τὴν σὴν ἐμμέλειαν καὶ φάσκω καὶ ἤδομαι· καὶ εἴ τινας ἀντὶ τούτου χάριτας ἀπέχθην ἐμοὶ φιλεῖ, ἐπιστάσθω,

¹⁾ Παῖδας ἐγὼ λόγους ἐγεννησάμην, τοὺς μὲν ἀπὸ τῆς σεμνοτάτης φιλοσοφίας καὶ τῆς συννάου ταύτης ποιητικῆς, τοὺς δὲ καὶ ἀπὸ τῆς πανδήμου ρητορικῆς (Συνεσ. Ἐπιστ. 1.)

²⁾ ἀντὶ «ἀπομεμοργμένος» ἐκ τοῦ «(ὀ)μόργνυμι»

(*...*) ἔλλείπει ἐν τῷ Ἐπιστολ.

³⁾ «ἐγκρατῆς» Ἐπιστ. καὶ Χειρ.

ὅτι φιλίας καὶ ἀγάπης εἰλικρινοῦς μηδέν ἐστὶν ἀντάλλαγμα οὕτως ἰσοφαρές, οὕτως ἀξιόχρεων, ὡς ἀντιπελαργουμένη ¹⁾ διάθεσις.

Καὶ ὧν δὴ ἐπέστειλεν ἡ σὴ λογιότης περὶ τῶν ὀφειλομένων αὐτῇ παρὰ τοῦ τῆς Σοφίας ἱεράρχου Θεοκλήτου χρημάτων, ²⁾ καὶ μνήτομαι καὶ σπουδὴν, ὅση δύναμις, διατενοῦμαι ὑπὲρ αὐτῶν, ὅπως εἰς χεῖρας ἔλθοιεν ³⁾· καὶ εἴτι καὶ ἐν τούτῳ πεπράξεται, αὐθις ἀναγράψομαι. Ἐρρωτο. αχχς', ἰουνίου ε'.

42. Κ. Σπαντωνῆ τῷ πρωτεκδίκῳ τῆς
Μεγάλῃς Ἐκκλησίας.

Τέρπει μὲν ὡς ἀπὸ φίλιου γλώττης ἐρχόμενα καὶ νοῦν ἡμῖν ἐμφαίνοντα προσηνῆ καὶ σπουδαῖον τὰ ὑμέτερα γράμματα· τέρπει δὲ καὶ ὁ οἶνος, ὃν ὡς ἄσμενος ἐκομισάμην, τὴν ἀπὸ τοῦ χειμῶνος οὐ μείον, ἢ τὴν ὑπὸ τοῦ γήρωσ δυσθυμίαν ἐκμειλισσόμενος.

Καὶ μὴ θαυμάσης, ὧ γαθέ, γῆρας ἡμῶν ἐγκαλούντων· οὐ γὰρ ἔτεσιν, ὡς γε πεπείραμαι κατ' ἐμαυτόν, ἡλικία κρίνεται καὶ διαιρεῖται, ἀλλὰ καὶ γηραιοὶ νεάζουσί τινες οὐκ ὀλίγοι, καὶ γηράσκουσιν ἔνιοι καὶ κεκύφασι δὲ χαμᾶζε, μὴ πόρρω που τῆς ἡλικίας ἐξηλακότες. Ἀτὰρ οὖν καὶ ἡμῖν οἱ διηνεκεῖς πόνοι καὶ ἡ ἀέναντος φροντίς, ἀποδημία πολλῇ καὶ συγνῇ στρατεία προσιοῦσα, ἔξωρον ἐναπέτεκον γῆρας· τῆς δ' ἀπὸ τούτου ἀσθενείας καὶ ἀθυμίας ἀλεξιτήριον ὅτι μάλιστα ὁ οἶνος· καὶ δεξιῶς ὁ Παλλάδας ⁴⁾

¹⁾ ἀντιπελαργεῖν· ἐπὶ τῶν τὰς χάριτας ἀνταποδιδόντων· οἱ γὰρ πελαργοὶ γεγηρακότας τοὺς ἑαυτῶν γονεῖς γηροτροφεῖσι, τὰ τροφεῖα ἀπονέμοντες. Corp. Pargem. Graec.

²⁾ «χρήματα»

³⁾ «ἔλθωσιν»

⁴⁾ Παλλάδας ἐκ Χαλκίδος, γραμματικὸς καὶ ἐπιγραμματοποιός, σύγχρονος τῷ Θεμιστίῳ· ἤκμασεν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ περὶ τὸ 400. Σώζονται δὲ αὐτοῦ περὶ τὰ 150 ἐπιγράμματα (Ἰδ. Φαβρ. Ἑλλ. Βιβλ. IV, 48).

Ἄλλὰ σύ μοι Βάκχοιο φιλήδονον ἔντυνε νᾶμα,
Τοῦτο γάρ ἐστι κακῶν φάρμακον ἀντίδοτον,

ὡς ἐν ἐπιγράμμασιν. Καὶ πρὸ τούτου παρ' Ἀθηναίων Πανύασις ¹⁾

Οἶνος γὰρ πυρὶ ἴσον ἐπιχθονίοισιν ὄνειαρ,
Ἐσθλὸν, ἀλεξίκακον, πάσης συνοπηδὸν ἀριδῆς·
Ἐν μὲν γὰρ θαλίης ἐρατὸν μέρος ἀγλαΐης τε,
Ἐν δὲ χροοιτυπίης, ἐν δ' ἡμερτῆς φιλότητος.

Καὶ τούτοις δὲ ἀδελφὰ περὶ αὐτοῦ ἄλλοις ἄλλα τεθρύληται· οἷς μὲν « λυσιμέριμος ἰκμάς », τοῖς περὶ Νόννον· οἷς δὲ « ἀνδρομέης ἄμπαυμα μελεδῶνος », τοῖς περὶ Διονύσιον ἄδεται. Ἐνιοὶ δὲ φασιν « εὐφρονα καρπὸν ἀρούρης »· πᾶσι δὲ « εὐφροσύνη καρδίας καὶ κήλημα καὶ ἀγαλλίαμα ψυχῆς » καὶ ὅσ' ἄλλα τὴν ἐκείνου παραδηλοῖ χρεῖαν τε καὶ ὠφέλειαν, προσαγορεύεται. Καὶ δῆτα τέρπει τὰ σπλάγχνα, τοὺς πεπηγότας χυμοὺς διαχέει, ρώννυσι τὰς ζωτικὰς δυνάμεις, ἀναρριπίζει τὰ πνεύματα, παραθήγει τό τε θυμοειδὲς καὶ ἐπιθυμητικὸν τῆς ψυχῆς. Καὶ ταῦτα γὰρ ἡμῖν ὑπὸ τῆς φύσεως ἐνιδρυθέντα μεγίστην ἡλικίην τοῖς ἐπ' ἀγαθῶ χρωμένοις φέρει τὴν ὄνησιν. Καὶ μὴν καὶ αἰσθήσεις ἐλλάμπονται, καὶ γλῶττα κινεῖται, καὶ ἔργων ἀόκνως ἔχονται χεῖρες καὶ πόδες· καὶ οὐκ ἀμούσως ἐν Ἴππεῦσιν Ἀριστοφάνει κεκωμώδηται

Οἶνου γὰρ εὖροις ἄν τι πρακτικώτερον;
Ὅρᾳς; ὅταν πίνωσιν ἄνθρωποι, τότε
Πλουτοῦσι, διαπράττουσι, νικῶσι δίκας,
Εὐδαιμονοῦσιν, ὠφελοῦσι τοὺς φίλους.

Καὶ γε παρεμφερῶς τῇ κατ' αὐτὸν ιδιότητι, ἐπεὶ περ ἀερίου φύσεως οὐκ ἀπολείπεται, οὔτε τῷ θερμῷ, οὔτε τῷ ὑγρῷ, δι' ἀμφοῖν ἔοικεν ἐπιφορώτατος γεγενῆσθαι πρὸς τε πνευμάτων γονὴν, πρὸς τ' ἐπιμονὴν βίου.

¹⁾ Κακῶς κεῖται ἐν Ἐπιστ. « Μνησίθεος. »

Ἔτι δὲ καὶ τῷ ἀνθοῦντι αἵματι, ᾧ πάντα τρέφεται, πρόσφυλον ἔχει καὶ πρόσφυα τὸν τρόπον· καὶ τοῦθ' ὅπερ ἐστὶ τοῖς μέλεσι τοῖς ἀνθρωπείοις τὸ αἷμα, αὐτό ἐστιν ὁ οἶνος τῷ αἵματι. Οἶνόν τε καὶ αἷμα καὶ πνεῦμα καὶ ἀέρα σύμβολ' ἄττα γεγονέναι καὶ ἐξ εὐμαροῦς εἰς ἀλληλα μεταβάλλειν, εἴ τις ἂν εἶποι στωμυλλόμενος, παισὶ ποιητῶν οὐκ ἂν ἀπωδᾶ δόξοι λέγειν. Καὶ Πέρσαι δὲ τὸν οἶνον ἐθειάζον, ἅτε βουληφόρον ὄντα καὶ καθηγεμόνα καλῶν ἐγχειρημάτων, ὥστε σφίσι παρὰ τὰ συμπόσια περὶ τῶν ἐπειγόντων αἱ διαλέξεις ἐγίγνοντο, καθάπερ ἀφήγηται Μάξιμος ὁ Τύριος ¹⁾.

Κάκεινο δὲ φίλοιός τις ἄλλος προσθεῖη, ὅτι καὶ τόδε τῆς φύσεως αὐτοῦ ὅτι μάλιστα δείκνυσι τὴν δεξιότητα· ὡς τῶν μὲν ἄλλων ἀπάντων, ὅσω γε βελτιόνων, τοσοῦτω χείρων ἢ σῆψις· οἶνου δὲ ἡ φθορὰ τὰ πλείστα τὸ τῆς ὀρέξεως ἐρέθισμα, καὶ παραφυγὴν τοῦ θερμοῦ καὶ πολλῶν ἴαμα τὸ ὄξος ἡμῖν δίδωσιν. Τί ἄρα; ἢ δοκῶ σοι κάκεινο προσθήσειν, ὅπερ ἐπεγράφη, ὡς παρὰ Σουΐδα Καλλισθένης ὑπεμνήσθη, τῷ τάφῳ τοῦ Σαρδαναπάλου· «Σὺ δέ, ὦ ξένε, ἔσθιε καὶ πῖνε καὶ παίζε, ὡς τά γε ἄλλα ἀνθρώπινα οὐκ ὄντα τούτου ἄξια», καὶ ²⁾ τοῦ μέχρι δεῦρο βίου οὐ μόνον ἀντίφθογγα φράσαι, ἀλλὰ τάχα που καὶ εἰς ἀλλόφυλόν τινα ταυτηνὴ τὴν δίαιταν ἀφηνιάσαι με καὶ ἐκραγῆναι; ἐπαινοῦσι γὰρ ἃ πράττουσιν ἄνθρωποι. Μὴ γένοιτο· οὐχ οὕτως ἐγὼ τῆς, ἧς ἐξ ἀπαλῶν ὀνύχων ἀντιπεποίημαι φιλοσόφου διαγωγῆς, ἐξ εὐπετοῦς ἀποσῆσομαι· ἀλλ' εἰ καὶ δεήσει ἐπιτεθνήξασθαι, οὐ τοι γε ἂν ὑπεκχωρήσαιμι. Τοῦτο δὴ καὶ σπουδάζω, τὸν νοῦν ἀεὶ νήροντα φυλάσσω, καὶ παρῶν ἐμαυτῷ, καὶ ἐμαυτὸν ἐπαιδούμενος, ὥστε καὶ μεμονωμένῳ συνεῖναί μοι καὶ συν-

¹⁾ Ἐπαινώ τὸν περσικὸν νόμον τὸν ἀρχαῖον, δι' ὃν Πέρσαι τῆς ἐλευθερίας ἐπέλαβοντο. Ἀνέκειντο τοῖς Πέρσαις αἱ βουλαὶ εἰς τὰς εὐωχίας, ὡς περ τοῖς Ἀθηναίοις εἰς τὰς ἐκκλησίας, καὶ σπουδαστικώτερον ἦν συμπόσιον περσικὸν ἐκκλησίας ἀττικῆς. Ἐκεῖ μὲν γὰρ νόμος κολάζων τὴν μέθην ἐπήγειρεν αὐτῶν τὰς ἀρετὰς τῆ εὐωχίᾳ, καθάπερ ἔλαιον πῦρ, ἐπιχέων τῆ ψυχῇ συμμέτρως, μὴ τελείως σβεννύς αὐτῆς τὸ φιλότιμον, μήτε ἐξάπτων τῆς χρείας περσιτέρω. Ἐνταῦθα δὲ οἱ νήροντες οὗτοι δημαγωγοί, μηδενὸς αὐτοῖς ἐφεστῶτος νόμου κολάζοντος τὴν ἐξουσίαν τῶν λόγων, ἐξωρχοῦντο ἐν ταῖς ἐκκλησίαις πάσης μέθης ἀκολαστότερον. (Μαξ. Τυρ. Λόγος 27).

²⁾ Οὐχὶ ὀρθῶς ἀρχεταὶ ἐν τῷ Ἐπιστ. νέα πρότασις διὰ τοῦ «ἀλλά μοι» ἀντὶ τοῦ «καί», διότι ἀκολουθεῖ ἡ ἐρώτησις «ἢ δοκῶ σοι» κ. λ.

δαιτᾶσθαι τὴν αἰδῶ καὶ τὴν σεμνότητα. Καὶ τοῦτο πράττοντας ἐπαινῶ, οὓς μοι εἴτε φιλία τις ἀνέκαθεν, εἴτε ὁμιλία, εἴτε τρόπου τις ὁμοιότης συνήρμοκε καὶ συνδέδηκε. Καὶ οἴνου δὲ ὅσον ὑποτιθέασιν ἰατρῶν παῖδες μέτρον, καί τι καὶ μεῖον, παρὰ τὰ ἄριστα καὶ τὰ δεῖπνα προσίεμαι· τὰς δὲ ὑπερβολάς, ὅσα καὶ θανάσιμον ἀμάρτημα, στυγῶ· καὶ καθάπερ ἐν ἐπιγράμμασι

Βάλλου μέτρον ἄριστον, ὃ μὴ πολὺ, μηδ' ἐλάχιστον·

Ἔστι γὰρ ἡ λύπης αἴτιος, ἡ μανίης.

Μέτριον δὲ καὶ τὸ τοῦ Θεόγνιδος, ὡς

Οἶνος θνητοῖς θεῶν πάρα δῶρον ἄριστον

Πινόμενος κατὰ μέτρον, ὑπέρμετρος δὲ χειρείων.

Καὶ πάλιν ἐν Ἐπιγράμμασιν

Οἶνόν τι πίνειν πουλόν, κακόν· ἦν δὲ τις αὐτὸν

Πίνῃ ἐπισταμένως, οὐ κακός, ἀλλ' ἀγαθός.

Καὶ οὐκ ἀπαρέσκει δέ μοι τὸ Εὐριπίδου

Εἴης μοι μέτριον δέπας, εἴης, οὐδ' ἀπολείποις.

Καίτοιγε ὡς ἀληθῶς οἴνου τὸ μέτριον ὅσας ἀνθρώποις παρέχει τὰς χρείας, τοσαύτην γε τὴν λύμην ἐναποτίκτει τοῖς μὴ μετρίως χρωμένοις, ἀλλ' ἀκρατῶς ἐμφορουμένοις. Καὶ δὴ καὶ τὸν μακρὰ πελάγη διαπεράσαντα Νῶε τῇ ἐξ οἴνου τρικυμία κατηντλήσθαι ξυνέβη καὶ Χάμ τοῦ παιδὸς ἀποσεῖσαι τὴν αἰδῶ. Καὶ ἵνα παρῶ τὰ πολλὰ, ὅποια ἐκ τῶν κυλίκων ἀπορρεῖ κακὰ τοῖς ἀνθρώποις, μὴ οὐχὶ διὰ τοῦτον ἀκολασία καὶ ἀσέλγεια κατορχοῦνται; μὴ οὐχὶ νώθειαι ¹⁾ καὶ ραθυμίαι κατασκή-

¹⁾ Ἐπ. «νωθρία», Χειρ. «νωθεῖαι»

πτουσιν; μὴ φιλονεικίαι καὶ μάχαι; μὴ οὐχὶ τραύματα καὶ λύπαι¹⁾ προσίασιν; Καὶ οἴνου γε τίς ἂν ἡμῖν εἴη μείζων κατήγορος; Ἦ γὰρ ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ νήφοντος ἐν τῷ στόματι, φασί, τοῦ μεθύοντος· καὶ ὡς ἐν Ἀθηναίῳ

Χαλκός ἐστι κάτοπτρον εἶδους, οἶνος δὲ νοῦ.

Καὶ πίνωμεν ἄρ' εὖν οἴνου ὅσον εἰς ἴασιν, ἀλλ' οὐκ εἰς τρυφήν, πολλοῦ γε καὶ δεῖ εἰς πλησμονήν· καὶ πίνωμεν ὀλιγοφόρον,²⁾ ἀλλὰ μὴ τὸν παχύν, μηδὲ τὸν βαρύν, μηδὲ τὸν μέλανα· ἀλλ' οἶον πέπομφας, τερπνὸν μὲν ἰδεῖν χρυσοῦ χροιάν ἔχοντα, καλὸν δὲ πιεῖν, προσηνῆ δὲ τῷ στομάχῳ καὶ τάχιστα διαφορούμενον, ἀλλ' οὐδὲ τὸν ἐγκέφαλον λυμαινόμενον. Καί σοι τὰ θυμῆρη ἐπευχόμεθα, ὁπότε καὶ πίνωμεν.

43. Κὺρ Σπαντωνῆ τῷ πρωτεκδίκῳ
τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας.

Εἰ καὶ ἦθος καὶ τρόπον οὐδὲν ἔλαττον, ἢ θεωρίαν φιλόσοφον ἀνδρὶ καλῶς πεπαιδευμένῳ παραμυθητικὴν ἐπιστέλλοντας εὖ ἐπίσταμαι μηδὲ τοὺς ἄγαν δεινοὺς γράφειν εἰδέναί τὰ εἰκότα καὶ δέοντα, ἀλλ' οὖν οὐ καρτερίαν ἐξασθενοῦσαν ἀκέσασθαι, οὐδὲ στερρότητος ἐπικαμπτομένης ἀναδρομὴν αἰροῦμαι περιποιῆσαι, φίλιον δὲ τινα μᾶλλον καὶ ἔθιμον ὀφειλὴν ἀποδίδωμι.

¹⁾ «λύπαι».

²⁾ Καὶ ὁ Ἰπποκράτης ἐπαινεῖ «οἶνον λευκὸν καὶ λεπτὸν καὶ ὀλιγοφόρον καὶ ἄνοσμον»· ὁ δὲ Γαληνὸς ἐρμηνεύει τὸν ὀλιγοφόρον οἶνον ὡδε· «καλεῖται γὰρ ὀλιγοφόρος ὁ τῆς τοῦ ὕδατος μίξεως ὀλιγίστης χρήζων εἰς τὸ ποθῆναι· κατὰ τὸναντίον γὰρ ὁ πολλοῦ δεόμενος ὕδατος εἰς εὐκρασίαν ὀνομάζεται πολυφόρος, ἐν ἴσῳ τῷ πολὺ φέρειν ὕδατος δεόμενος εἰς τὴν εὐκρατον μίξιν· ὁ δὲ ὀλιγοφόρος οἶνος ἐκλυτός τε καὶ ἀσθενῆς καὶ ἄχρηστος εἰς πόσιν γίνεται, εἰ πλείονι κεράσει ὕδατι».